

Høring

NOU 2010:7

Mangfold og Mestring - flerspråklige barn, unge og voksne i opplæringsystemet.

Vi ber om at følgende noteres som høringsinnspill til NOU 2010:7.

Mottaksskolen har valgt å fokusere på kapittel 1- *Utvalgets samlede konklusjoner* generelt og kapittel 10- *Innføringstilbud for nyankomne elever* litt mer detaljert.

Kapittel 1 *Utvalgets samlede konklusjoner*

Mottaksskolen støtter i stor grad utvalgets samlede konklusjoner. Vi har som utvalget sett et klart behov for at fokus dreies fra tid til ved skolen til hvilken kunnskap elevene skal ha før de overføres til nærskolen. Nasjonale standarder for innføringsklasser kan være et godt hjelpemiddel for å oppnå dette. (Her bør utvalget klargjøre hva de legger i innføringsklasser. Er det det samme som våre mottaksklasser hvor elevene går de 12 første ukene eller er det tiden frem til overføringen til ordinær undervisning på nærskolen?)

Vi finner det også meget positivt at flerspråklighet og kulturell kompetanse poengteres som en verdi i seg selv. Vi mener flerspråklig er et bedre begrep enn minoritetsspråklig, selv om vi selv bruker begrepet minoritetsspråklig her. Vi finner imidlertid ikke sammenheng mellom utvalgets forslag til tiltak og deler av utvalgets konklusjon av kapittel 9 hvor utvalget mener at det bør opprettes en særskilt ordning for sent ankomne elever til å oppnå generell studiekompetanse uten eksamen i ordinær norsk. Vi tror at dette vil gi konsekvenser for den enkeltes muligheter til å velge høyere utdanning.

Vi finner videre at konklusjonen i kapittel 10 som skisserer modeller for opplæringstilbud for nyankomne, minoritetsspråklige elever er veldig vag. Det brukes ord som bør og vi mener. Konklusjonen kan i liten grad nyttes som argument for den ene eller den andre modellen, herunder spesielt bruk av innføringsklasser. Tenkes disse etablert på alle nærskoler, en i hver bydel, alle på en nærskole? Hvor mange elever skal til for å få opprettet en innføringsklasse?

Finnes det endringsberedskap, tilgjengelig kompetanse og plass på nærskolene til å etablere nye innføringsklasser når nye elever ankommer i løpet av skoleåret?

Sett opp mot at tidlig innsats er anerkjent som et viktig prinsipp i all opplæring for å oppnå et best mulig læringsutbytte, bør man så tidlig som mulig gjennomføre en kartlegging av barn med spesielle opplæringsbehov for å få bekreftet eller avkreftet mistanker om spesielle behov ut fra språkvansker, lese-, skrive- eller matematikkvansker eller effekter av eventuelle traumatiske forhold (jmf kapittel 16).

For denne elevgruppa bør det være en løpende oppmeldingsfrist til PPT og tildeling av ressurser til spesialundervisning allerede i innføringsklasser/ mottaksskasser. Det er viktig at særskilt tilrettelagt opplæring kommer i gang så tidlig som mulig og at ikke nyankomne elever går glipp av tidlige spesialpedagogiske tiltak fordi de blir oppmeldt utenom fristen.

Vi ser betydningen av et godt foreldresamarbeid slik det beskrives i kapittel 17. Vi ser imidlertid problemer med å få optimalisert foreldresamarbeidet hvis nyankomne foreldre må forholde seg til flere skoler, noe som vil bli tilfelle hvis innføringsklasser legges til flere skoler. Mange elever flytter også flere ganger i løpet av det første året og dette vil medføre endring i nærskole om innføringsklassene er spredt ut.

Til kapittel 19 bør det utdypes hva utvalget mener ved hva som er positivt med å ha en uensartet elevmasse og hvilke muligheter dette mangfoldet gir barnehager og skoler. Det nevnes heller ikke hvilke utfordringer det å ha en uensartet gruppe gir og at uensartede grupper vil trenge økte ressurser. Avslutningsvis til kapittel 1 så mener vi at morsmåslærere/ tospråklige assistenter bør kunne få mulighet til videreutdanning til førskolelærer/ lærere gitt at forutsetningene er på plass.

Kapittel 10- *Innføringstilbud for nyankomne elever*

10.1 Behov for tydelig organisering

Utvalget avslutter punkt 10.1 ved å hevde at tydeligere føringer for organisering kan føre til et mer likeverdig tilbud for de minoritesspråklige. Vi mener at modeller i seg selv ikke sikrer et likeverdig tilbud, men derimot at standardisert krav til innhold vil kunne sikre dette.

10.2 Premissene bak aktuelle modeller for innføringstilbud

10.3 Ulike modeller for innføringstilbud

Utvalget har i liten grad vært villige til å vekte faktorer som integrering opp mot språkopplæring, trygghet, sosialisering, læring av skolekultur og kunnskap om det norske samfunnet.

Det virker også som om at utvalget tror at elevene ved å gå i innføringsklasse/ på innføringsskole lever i en "sosial boble/ lukka verden" uten kontakt med det norske samfunnet. Vi undrer oss over forskjellen på innføringsskoler/klasser kontra skoler som Kristiansand International School, hvor integreringspolitikk aldri har vært et tema.

Vår erfaring er at nyankomne innvandrerfamilier har behov for å være i "sin egen lille hule", dvs. å se seg selv i en ny kontekst i en kort periode etter at de har kommet til Norge, alt er nytt, de forstår ikke det som blir sagt og de kan ikke lese eller skrive på vårt språk. De føler seg fremmede, usikre og famlende. På Mottaksskolen vil de allikevel starte å sosialisere seg raskt. Her finner de likestilte som selv har gått den veien de skal gå. De blir møtt av lærere og assistenter/ fagarbeidere som har kunnskap om og erfaring i hva de trenger og de får den trygghet, nærhet og forutsigbarhet som kreves. Mottaksskolen representerer i disse kritiske dagene

stabilitet og et fast holdepunkt og de får tid til å danne seg et bilde av sitt nye liv og å "komme på plass".

Ved å spre elevene ut på ymse nærskoler vil trolig den enkelte elev forsvinne litt i mengden og vanskelig få tilfredsstilt sitt individuelle behov hva gjelder tid og trygghet.

Foreldre på Mottaksskolen føler en nær tilknytning til skolen, noe vi ser i veldig godt samarbeid og oppmøte på foreldremøter, foreldresamtaler og andre arrangementer på skolen. I all vår omgang og opplæring med våre elever og deres foresatte driver vi aktiv integrering. Vi på Mottaksskolen mener at dette handler om at vi som rollemodeller oppmuntrer barn fra ulike kulturer til aktiv samhandling og utfoldelse innenfor regler og lover som det norske samfunnet har definert som viktige.

Det vises for øvrig til funn(Hauge 2008; Danbolt m.fl. 2010), funn som vi mener utvalget tillegger alt for liten vekt når de "drøfter" de ulike modellene.

10.3.1 Modell for innføringsklasse

Utvalget skriver at modellen forutsetter at elevtallet gir grunnlaget for en innføringsklasse. Senere i utredningen anbefaler utvalget innføringsklasser på ordinære skoler. Vårt spørsmål blir da: hvis kommunen følger utvalgets innstilling og går for innføringsklasser, hvilket tilbud skal da elevene få hvis innføringsklasser ikke etableres, jmf krav om elevtall?

Eksempel Trondheim kommune

Vi ser ikke noen generell forskjell på modell for innføringssskole og modell for Trondheim kommune.

Vi skulle gjerne hatt en nasjonal standard for elevtall i innførings/ mottakssklasser og ser at flere kommuner opererer med 12 elever som maks antall. Samtidig bør det ikke være mer enn tre trinn samlet ved aldersblanding.

Eksempel Oslo kommune

Erfaringer med alfabetiseringsgruppe så langt på Mottaksskolen tilsier at elever med ingen eller lite skolebakgrunn har stor nytte av et slikt tilbud før overgang til ordinær mottaksklasse og at dette bør videreføres.

Alfabetiserings- og mottaksgrupper er i Oslo tildelt 30 timer i uka. Vi mener det burde etableres en nasjonal standard for timeantall for denne elevgruppen.

I motsetning til Oslo kommune, har Kristiansand valgt å gi et tilbud til 1. og 2. trinn på Mottaksskolen, dette basert på flere forhold. Flere forskere har pekt på at det å tilegne seg skoleferdigheter på andrespråket tar lang tid. For nyankomne immigranter ser det ut til at elevenes alder ved påbegynt opplæring på andrespråket har betydning for hvor raskt de oppnår skolefaglige prestasjoner på linje med majoritetsspråklige elever. Undersøkelser viser at de som starter på skole når de er mellom 8 og 11 år er de som har raskest skolefaglig fremgang. Disse elevene bruker 2- 5 år på å oppnå gjennomsnittlige prestasjoner i skolefagene. Elever som begynner når de er mellom 5 og 7 år bruker 1- 3 år lengre enn den eldre gruppa. Dette grunnet at disse elevene må lære seg å lese på et språk der de har svært begrensede ferdigheter. Elever som begynner når de er mellom 12 og 15 år bruker opptil 8 år.

10.3.2 Modell for innføringskole

Eksempel Kristiansand kommune

Vi reagerer på den korte beskrivelsen av Mottaksskolen som modell og mener at den fortjener en mer detaljert beskrivelse.

Mottaksskolen har så langt vært første møte med det norske skolesystemet for barn og unge som flytter til Kristiansand og ikke behersker norsk, enten de kommer som flyktninger, asylsøkere eller innvandrere. Elevene skal være på Mottaksskolen til de behersker norsk etter nivå 1-2 i henhold til læreplanen for grunnleggende norsk. Da overføres de til sin nærscole.

Samlet tid på Mottaksskolen skal være etter elevenes behov, men skal som norm ikke være utover 5 måneder for 1.-4. klasse, 10 måneder for 5.-7. klasse og 12 måneder for 8.-10. klasse.

Den første opplæringen foregår i mottaksklasser. I denne perioden vektlegges muntlig trening gjennom begrepslæring, kommunikasjonsstrategier og andre språkfremmende aktiviteter. Å informere om norsk skolekultur, normer, regler, sosiale og språklige koder er også en viktig del av undervisningen. I denne fasen benyttes den tospråklige læreren aktivt, spesielt i forhold til den første lese- og skriveopplæringen.

I denne mottaksfasen gjennomgås 10 temaer, blant annet; familie, skolen, klær, farger og mønster, hus og hjem, natur og dyr, tanker og følelser.

Elevene går i mottaksklasse inntil de har nådd et nivå hvor de vil ha utbytte av mer faglig tilrettelagt undervisning(i regelen 12 uker). Da overføres de til en ordinær klasse ved Mottaksskolen med mer fagundervisning hvor de blir inntil de overføres til sin nærscole.

Det er innført fritt skolevalg i Kristiansand og foreldre/ foresatte orienteres om dette i intervjuet med inspektør og tolk ved registrering. De som går på Mottaksskolen går her etter foreldre/ foresattes ønske.

Så til kommentar om at kommunen vurderer å desentralisere Mottaksskolen. Dette er positivt feil. Med bakgrunn i gjeldende retningslinjer, nye læreplaner, handlingsprogram og resultater oppnådd ved nasjonale prøver, satte Skoledirektøren i 2008 ned et arbeidsutvalg som skulle se på organiseringen og opplæringen av minoritetsspråklige elever. Overnevnte arbeidsgruppe ble gitt et konkret mål "opplæringen av nyankomne minoritetsspråklige elever i Kristiansand foregår på en slik måte at disse elever etter 4-5 år i Norge oppnår minst de samme resultater i norsk og andre fag som minoritetsspråklige elever i andre store byer i Norge. Arbeidsgruppen skulle bla. se på:

- Lov, forskrifter
- Dagens ordning med Mottaksskole
- Organisering av opplæringen

Etter endt arbeid konkluderte 12 av gruppens 15 medlemmer med at dagens ordning med en sentral mottaksskole skulle videreføres og videreutvikles.

Videre gikk 17 av 18 tilskrevne rektorer også inn for å videreføre og videreutvikle dagens ordning. 1 valgte å forholde seg nøytral.

For detaljer se vedleggsheftet 21/9- 09 om Organiseringen av opplæringen for minoritetsspråklige elever, hvor medlemmene i arbeidsgruppa begrunner sine standpunkt. Arbeidsgruppa i Kristiansand kommune jobbet parallellt med Østbergutvalget med fokus på lokale forhold.

Vi stiller oss undrende til kommentaren i NOU 2010:7 om at læringsutbyttet ved dagens ordning (med mottaksskole) ikke er kartlagt. Frem til nasjonale standarder utarbeides fortsetter vi som i dag å nytte og videreutvikle; elevportefølger basert på målene i planen for Grunnleggende norsk for barne- og ungdomstrinnet, elevvurderinger, kartleggingstester for ulike behov, nivå og alle aldersgrupper. Småskoletrinnet deltar også på kommunens kartleggingsprogram i norsk og matematikk.

Vi stiller oss også undrende til at læringsutbyttet for denne elevgruppen i Oslo, Bergen og Trondheim kommune skal være kjent.

10.4

Vurdering av modell innføringsklasse

Vi viser til tidligere nevnte spørsmål om bla hvor mange elever som må til for å danne innføringsklasser.

Elever må fremdeles reise til andre skoler om det kun opprettes innføringsklasser på noen skoler. Blir elevene mer inkludert om de ikke går på sin nærskole? De blir plassert kunstig i et gitt tidsrom på en ikke kjent skole(kan sammenlignes med å gå på Steinerskole, internasjonale skoler og lignende).

Vurdering av modell innføringsskole

Etter å ha gjennomført en drøfting av ulike modeller opp mot faktorer som læring, sosialisering og kompetanse mener vi at en sentral innføringsskole/mottaksskole er å foretrekke foran spredte innføringsklasser, dette basert på følgende positive funn lokalt i Kristiansand;

- samling av høyt kvalifiserte lærere, som bør betraktes som en kommunal ressurs
- god utnyttelse av ressursene, herunder den enkelte ansattes kompetanse, interesse, noe som medfører økt arbeidsinnsats
- samling av språkgrupper, noe som forenkler effektive tospråklige tiltak
- den enkelte elev møter jevnaldrende i samme situasjon noe som gir trygghet i en ny hverdag og som demper den enkelte elevs følelse av å være fremmed
- elevene gis muligheten til mestring ut fra eget ståsted
- elevene svarer i undersøkelser at de trives meget godt på skolen og vi opplever at miljøet mellom elevene er meget godt
- skolen ligger sentralt
- gode bussforbindelser

For å imøtekomme funn som kan tolkes som mindre positive anbefales følgende tiltak vurdert;

- hvis nærscole er kjent bør det tidlig komme til et samarbeide om hospitering slik at mottakende skole får et større eierforhold til sine elever
- skal nærscole hvis kjent få være med på å vurdere om eleven skal begynne på Mottaksskolen eller direkte på nærskolen
- skal det opprettes et formelt samarbeide med en eller flere skoler i Mottaksskolens nærrområde hvor det avtales møtepunkter/hospitering i sosiale sammenhenger/ enkeltfag/uteskole.
- Skal elevens opphold ved Mottaksskolen tidsbegrenses eller må man i større grad sette faglige krav før overføring til nærscole (spes. mellom og ungdomstrinn).

Samlet vurdering av modellene

Vi sitter med en følelse av at utvalget trekker konklusjonen uten å drøfte, vi finner lite spor av drøfting av modellene sett opp mot hverandre og kan heller ikke se hvilke faktorer utvalget drøfter de ulike modellene opp mot.

Vi undrer oss på utvalgets teori om at innføringskoler kan være til hinder for den kompetanseoppbygging utvalget anser som nødvendig når det gjelder å sikre både et flerkulturelt perspektiv og nødvendig kompetanse i andrespråksopplæring ved alle skoler.

De ansatte på Mottaksskolen bidrar med hjelp og veiledning til ansatte på nærskolene som søker vår kompetanse. Vi bidrar på fellessamlinger for alle skoler i M- nettverket, vi har besøk fra de fleste kommuner i fylket og inspektørene våre har også tilbudt sin kompetanse til de skoler som ønsker det.

I forbindelse med overføringer av elever bidrar lærerne på Mottaksskolen med den veiledning skolene trenger og etterspør.

Morsmåslærerne i Kristiansand kommune er ansatt på Mottaksskolen og jobber med elever på de fleste skolene og bidrar også med råd og veiledning til de som ønsker dette. Det gir også gode arbeidsvilkår for de tospråklige lærerne sammenlignet med steder hvor de tospråklige lærerne er ansatt på flere skoler, i Kristiansand har de en base og alle har samme sjef

Utvalget skriver at for å motvirke at minoritetsspråklige elever har lite kontakt med elever med norsk bakgrunn vil det være viktig å tilrettelegge for fritidsaktiviteter på ulike fellesarenaer. Elevene på Mottaksskolen følges jevnt opp i forhold til fritidsaktiviteter og skolen har ansatt en egen miljøarbeider som skal tilrettelegge spesielt for dette.

Vi ser klart at elever som starter med fritidsaktiviteter som fotball, håndball og lignende mens de går på Mottaksskolen, har en klar fordel når de skal starte på nærskolen og er kjent med elever der fra en annen arena hvor språket ikke nødvendigvis er den viktigste samhandlingsfaktoren.

Vi ser også at det her ligger en utfordring i forhold til økonomi og betaling av aktiviteter, samt oppfølging fra foreldre.

Blir det opprettet innføringsklasser i Kristiansand, ser vi for oss at elevene må busse fra de ulike bydelene og inn til aktuelle skoler hvor disse er etablert. Argumentet om integrering faller derfor delvis bort. Det vil bli like viktig med tilrettelegging av fritidsaktiviteter om denne modellen velges, da det ikke er kjent om elevene får gå i innføringsklasse på nærskolen og dermed ikke får knyttet kontakt til norske barn i nærmiljøet.

Sidestiller utvalget kontakt med barn og unge med norsk bakgrunn i en innføringsklasse på en vilkårlig skole med kontakt med barn og unge med norsk bakgrunn i nærmiljøet?

Vi støtter utvalgets forslag om å endre opplæringslovens § 8-1 og 8-2 samt nytt ledd i §2.1, 2-8 og 3-12, samt endre 4A- 1, slik at loven ikke er til hinder for å gi best mulig tilbud til nyankomne elever.

Mottaksskolen har allerede avvik fra fag- og timefordelingen med antall fag og i forhold til timer i hvert fag og vi støtter forslaget om at avvik kan finne sted, men ønsker en nasjonal fastsetting av timetall på de ulike trinn i innføringsfasen.

Vi støtter utvalget i at det er svært viktig å ha standardiserte kartleggingsverktøy i alle fag, slik at eleven får en god vurdering av faglig ståsted og undervisning ut i fra sitt nivå.

Utvalget ser også at fritak fra bestemmelser om elevvurdering vil kunne være formålstjenlig i en innføringsperiode, vi går her ut ifra at det menes vurdering med karakterer. Vi er helt enige i at det er viktig å gjøre noe for elevene på ungdomstrinnet som ankommer sent i skolegangen, spesielt elever med lite skolebakgrunn. Det ligger store utfordringer i organisering, tilrettelegging og oppfølging av denne elevgruppa. Hvordan kan de sikres en best mulig videre skolegang?

Både i arbeidet med å sette oss inn i Østbergutvalgets rapport, samt i arbeidet i den lokale arbeidsgruppa, ser vi at det er et område med flere spørsmål enn klare svar. Organiseringen er ikke det viktigste, men hva en fyller tilbudet med! Kan det påvises hvilken modell som gir det beste resultat? Vi kan vanskelig se at vi kan organisere oss bort fra problemer og utfordringer knyttet til minoritetsspråklige elever, men fokus bør dreies mot nasjonale standarder for opplæringen av minoritetsspråklige elever slik at rammefaktorene blir mer ensartede uansett hvor i landet tilbudet gis.

Dagens Mottaksskole er et resultat av at samlede evner, kunnskaper, ferdigheter og holdninger har fått utviklet seg siden undervisningen av elever fra språklige minoriteter startet opp i Kristiansand i 1979. Ved skolestart i 2001 flyttet Mottaksskolen(tidligere Kongensgate opplæringscenter) til dagens lokaler og man sitter i dag med kompetente ansatte som gjør det mulig å utføre aktuelle funksjoner og oppgaver i tråd med definerte krav og mål.

Mottaksskolen er som øvrige skoler i kommunen under utvikling og vil innholdsmessig stadig ta nye skritt i riktig retning. Ved å opprettholde dagens modell vil man kunne opprettholde den pågående utviklingen, dette være seg faglig utvikling av de ansatte, samt et stadig bedre innhold i opplæringen og et stadig bedre nærskolesamarbeid.

Man kan ved å velge en ny modell risikere at man på en gitt iverksettingsdato sitter uten personell med nødvendig kompetanse og dermed ødelegger et godt eksisterende fagmiljø.

For lærerne på Mottaksskolen i Kristiansand

Elin Søndrol